

Wolkenatlas

Van dezelfde auteur:

De geestverwantschap (roman, 2002)

DroomNummerNegen (roman, 2003)

Dertien (roman, 2006)

De niet verhoorde gebeden van Jacob de Zoet (roman, 2010)

David Mitchell

Wolkenatlas

Vertaald door Aad van der Mijn

Nieuw Amsterdam *Uitgevers*

De vertaler ontving voor deze vertaling een werkbeurs
van de Stichting Fonds voor de Letteren.

Eerste druk 2004
Vijftiende druk 2014

Oorspronkelijke titel *Cloud Atlas*. Hodder and Stoughton/Sceptre, Londen

© David Mitchell 2004

© nawoord David Mitchell 2012

© vertaling erven Aad van der Mijn / Nieuw Amsterdam *Uitgevers* 2014

Het gedicht van Ralph Waldo Emerson 'Brahman' op blz. 418

werd vertaald door Jan Kuijper.

Omslagontwerp Studio Ron van Roon

Foto auteur © Murdo McLeod

NUR 302

ISBN 978 90 468 1818 3

www.nieuwamsterdam.nl/davidmitchell

www.davidmitchell.nl

Voor Hana en haar grootouders

*Het Polynesisch dagboek
van Adam Ewing*

Donderdag, 7 November

Op een verlaten strand achter het dorp van de inboorlingen stuitte ik op een spoor van verse voetstappen. Die afdrucken voerden mij door rot-tend loogkruid, zeekokosnoten & bamboe naar hun maker, een blanke man met opgerolde broekspijpen & een bonker met opgestroopte mouwen, getooid met een goedverzorgde baard & een te grote kastoor, die zo aandachtig met een theelepeltje in het asgrijze zand roerde & pluisde dat hij mij pas opmerkte toen ik hem van tien yard afstand begroette. Zo geviel het dat ik Dr. Henry Goose, geneesheer van de Londense adel, leerde kennen. Zijn nationaliteit was geen verrassing. Als er al een arendsnest bestaat dat zo verlaten is, een eiland zo afgelegen dat men daar kan vertoeven zonder door een Engelsman te worden aangesproken, staat dat op geen enkele kaart die ik ooit onder ogen heb gekregen.

Was de dokter iets kwijtgeraakt op die mistroostige kust? Kon ik van dienst zijn? Dr. Goose schudde het hoofd, knoopte zijn zakdoek los & liet met duidelijke trots de inhoud zien. ‘Tanden, mijnheer, zijn de glazuren graal van mijn onderhavige zoektocht. Dit Arcadisch strand is in vroeger dagen de eetzaal van smullende kannibalen geweest, ja, waar de sterken zich te goed deden aan de zwakken. De tanden spuwden zij uit, zoals u & ik een kersenpit uitstoten. Maar deze waardeloze kiezen, mijnheer, zullen worden omgezet in goud & hoe? Een ambachtsman in Piccadilly die kunstgebitten voor de adel maakt, betaalt royaal voor menselijke bijters. Weet u wat een kwart pond op kan leveren, mijnheer?’

Ik bekende dat ik dat niet wist.

‘En dat zal ik u ook niet vertellen, mijnheer, want ’t is een geheim van het vak!’ Hij gaf een tikje op zijn neus. ‘Mijnheer Ewing, kent u de Marchioness Grace of Mayfair? Nee? Dan hebt u geluk, want zij is een kadaver in rokken. Het is vijf jaar geleden dat deze feeks mijn naam heeft besmeurd, ja, met aantijgingen die ertoe hebben geleid dat ik door de Society werd afgewezen.’ Dr. Goose keek uit over zee. ‘Mijn omzwervingen hebben in dat duistere uur een aanvang genomen.’

Ik betoonde mijn medeleven met de benarde situatie van de dokter.

‘Ik dank u, mijnheer, ik dank u, maar deze tanden,’ hij schudde met zijn zakdoek, ‘zijn mijn verlossende engelen. Laat ik mij nader verklaren. De Markiezin draagt een kunstgebit dat door de voornoemde dokter is vervaardigd. Bij het komend kerstfeest zal ik, Henry Goose, precies op het moment dat die geparfumeerde Ezelin haar Ambassadeursbal toespreekt, opstaan & verklaren dat onze gastvrouw met kannibalenkiezen kauwt! Sir Hubert zal mij, zoals te verwachten valt, uitdagen, “lever je bewijs,” zal die lomperd brullen, “of verschaf mij genoegdoening!” Daarop zal ik verklaren, “Bewijs, Sir Hubert? Wel, ik heb de tanden van uw moeder persoonlijk uit de kwispedoor van de Stille Oceaan gehaald! Hier, mijnheer, *hier* zijn enkele van hun soortgenoten!” & vervolgens gooi ik dan deze tanden in de terrine met schildpadsoep & dat, mijnheer, dat zal *mij* genoegdoening verschaffen! De kwetterende wijsneuzen zullen de ijzige Markiezin afbranden in hun krantjes & zij mag blij zijn als ze het volgende seizoen voor het bal van het Armenhuis wordt uitgenodigd!’

Haastig wenste ik Henry Goose een goedendag. Ik denk dat hij thuishoort in een dolhuis.

Vrijdag, 8 November

Op de primitieve scheepswerf onder mijn raam gaat het werk aan de klui-verboom onder leiding van de heer Sykes voort. De heer Walker, de enige waard van Ocean Bay, is tevens de belangrijkste houthandelaar van de plaats & hij geeft hoog op over zijn tijd als meester-scheepsbouwer in Liverpool. (Ik ben nu voldoende geverseerd in de etiquette van de Antipoden om dergelijke onwaarschijnlijkheden te laten voor wat ze zijn.) De heer Sykes heeft mij gezegd dat het een week kost om de Prophetess weer helemaal zeilree te maken. Het lijkt een zware straf om zeven dagen mijn heil in de Musket te moeten zoeken, maar ik herinner mij de klauwen van de duivelse storm & de zeelieden die overboord zijn geslagen & mijn huidige tegenspoed voelt dan minder zwaar aan.

Ik kwam Dr. Goose vanochtend tegen op de trap & wij hebben samen ontbeten. Hij verblijft sinds midden oktober in de Musket, na met een Braziliaanse koopvaarder, de Namorados, van Feejee, waar hij bij de zending zijn praktijk heeft uitgeoefend, hierheen gereisd te zijn. De dokter is nu in afwachting van een ernstig vertraagd Australisch zeilschip, de Nellie, dat hem naar Sydney moet brengen. In de kolonie hoopt hij een positie te vinden aan boord van een passagiersschip dat op weg is naar zijn geboortestad Londen.

Mijn oordeel over Dr. Goose was onrechtvaardig & voorbarig. Men

moet cynisch als Diogenes zijn om in mijn beroep te kunnen gedijen, maar cynisme kan blind maken voor minder opvallende deugden. De dokter heeft zijn eigenaardigheden & voor een slokje Portugese *pisco* (nooit overmatig) verhaalt hij daarover met genoegen, maar ik wil wel opmerken dat hij met mij op deze breedtegraad de enige gentleman ten oosten van Sydney & ten westen van Valparaiso is. Wellicht schrijf ik voor hem zelfs wel een introductiebrief voor de Partridges in Sydney, want Dr. Goose & mijn beste Fred zijn uit hetzelfde hout gesneden.

Slecht weer belette mij mijn ochtenduitstapje te maken, dus hebben we elkaar bij het turfvuur over van alles verteld & de uren vlogen als minuten voorbij. Ik sprak langdurig over Tilda & Jackson & ook over mijn vrees voor een 'goudkoorts' in San Francisco. Ons gesprek voerde daarop van mijn woonplaats naar mijn huidige notariële taken in New South Wales, vervolgens naar Gibbons, Malthus & Godwin, via Bloedzuigers & Locomotieven. Beschaafde conversatie is een vertroosting die ik aan boord van de Prophetess node mis & de dokter is een ware veelweter. Bovendien bezit hij een fraai legertje handgesneden schaakstukken dat we in actie zullen houden tot de Prophetess vertrekt, dan wel de Nellie arriveert.

Zaterdag, 9 November

Zonsopgang stralend als een zilveren dollar. Onze schoener ligt er in de baai nog altijd treurig bij. Een krijgskano van de inboorlingen wordt op de wal geknipt & geschoren. Henry & ik togen in feestdagstemming naar het 'Smikkelstrand' & begroetten opgewekt de meid die voor de heer Walker werkt. De norske mejuffrouw hing wasgoed op een struik te drogen & sloeg geen acht op ons. Zij heeft een tikkeltje zwart bloed & ik denk dat haar moeder niet veraf staat van het oerwoudras.

Toen wij onderlangs het inboorlingendorp liepen werd onze nieuwsgierigheid door een 'gezoem' gewekt & wij besloten de bron daarvan te lokaliseren. De nederzetting is ommuurd door een hek van palen die zo verrot zijn dat men zich op een tiental plaatsen toegang kan verschaffen. Een haarloze teef hief haar kop op, maar ze had geen tanden & was stervend & blafte niet. Een buitenste ring van *ponga*-hutten (gemaakt van takken, aarden muren & gevlochten daken) stond in de drab rond meer 'riante' onderkomens, houten bouwsels met bewerkte lateien & rudimentaire veranda's. In het middelpunt van dit dorp was een openbare geseling gaande. Henry & ik waren de enige Blanken daar, maar drie kasten van toeziende inboorlingen stonden, van elkaar gescheiden, opgesteld. Het stamhoofd zat op zijn troon, in een mantel vol veren, terwijl de getatoe-

eerde adel & vrouwen & kinderen het publiek vormden, een stuk of dertig in totaal. De slaven, donkerder & roetkleuriger dan hun nootbruine meesters & in aantal de helft minder dan zij, zaten gehurkt in de modder. Wat een aangeboren, wezenloze apathie! De sloebers, gepokt & onder de puisten van de *haki-haki*, keken naar de bestraffing, met als enige reactie dat bizarre, bijachtige ‘gezoem’. Afkeuring of medeleven – wij wisten niet wat dat geluid beduidde. De geselaar was een Goliath wiens fysiek elke prijsvechter in het Wilde Westen de moed zou doen vergaan. Hagedissen, groot & klein, waren op elke centimeter van het spierstelsel van deze wildeman getatoeëerd – zijn huid zou een flinke som opbrengen, maar nog niet voor alle parels van O-hawaii zou ik tot taak willen hebben hem daarvan af te helpen! De deerniswekkende gevangene, vergrijsd in vele harde jaren, was naakt vastgebonden aan een A-vormig staketsel. Zijn lichaam beefde onder elke ontvellende zweeps slag en zijn rug was een velijn vol bloederige runen, maar zijn onbewogen gezicht verried de kalmte van een martelaar die zich reeds in de hoede van de Heer bevindt.

Ik moet bekennen dat ik ineenkromp onder elke smak van de zweep. Maar toen gebeurde er iets merkwaardigs. De uitgeputte wilde hief het hangend hoofd op, keek mij aan & wierp mij een blik van heimelijke verstandhouding toe! Alsof een acteur in de Koninklijke Loge een vriend ontwaarde die hij in jaren niet meer had gezien en, onopgemerkt door het publiek, liet blijken dat hij hem herkende. Een getatoeëerde inboorling kwam naar ons toe & zwaaide met zijn dolk van nefriet om aan te geven dat wij daar niet welkom waren. Ik vroeg naar de aard van het misdrijf van de gevangene. Henry legde zijn arm om mij heen. ‘Kom Adam, een verstandig man treedt niet tussen het beest & zijn vlees.’

Zondag, 10 November

De heer Boerhaave zat als Lord Anaconda & zijn garterslangen te midden van zijn getrouwe boevenpak. Hun ‘viering’ van de Sabbat was voordat ik opstond beneden al begonnen. Toen ik op zoek ging naar water om mij te scheren, zag ik dat de taveerne afgeladen was met pikbroeken die wachtten op hun beurt met een van de arme inboorlingenmeisjes die Walker voor een geïmproviseerd *bordello* had geronseld. (Rafaël bevond zich niet onder de losbandigen.)

Ik ontbijt niet op de Sabbat in een hoerenkot. Henry’s weezin evenaarde de mijne, wij zagen daarom af van een ontbijt (de meid was ongetwijfeld tot alternatieve dienst gedwongen) & nog nuchter gingen wij naar de kapel om deel te nemen aan de dienst.

Wij hadden nog geen tweehonderd yard afgelegd toen ik tot mijn schrik besefte dat dit dagboek nog op de tafel in mijn kamer in de Musket lag, zichtbaar voor elke dronken zeeman die daar binnen zou kunnen dringen. Om het dagboek (& mijzelf, voor het geval dat de heer Boerhaave er de hand op wist te leggen) in veiligheid te stellen, keerde ik terug op mijn schreden teneinde het beter te verbergen. Mijn terugkeer werd met breed gegrijs verwelkomd & ik nam aan dat ik 'de duivel waarover werd gesproken' was, maar de ware reden ontdekte ik toen ik mijn deur opendeed: te weten de beerachtige billen van de heer Boerhaave, die op *mijn* bed *in flagrante delicto* schrijlings op zijn Moriaanse Goudlokje zat! Bood die duivelse Hollander zijn verontschuldigingen aan? Verre van dien! Hij achtte zichzelf de beledigde partij & brulde, 'Maak dat je wegkomt, Meneer de Pennenlikker! Of ik sla Gods K...e -, je doortrapte Yankeesmoel in tweeën!'

Ik griste mijn dagboek weg & kletterde de trap af naar een *slemprocratie* van pret & spotternij onder de blanke wilden die zich daar verzameld hadden. Ik deed mijn beklag bij Walker en zei dat ik betaalde voor een privé-vertrek & verwachtte dat dat ook bij mijn afwezigheid privé zou blijven, maar de schurk bood slechts een korting van één derde van de prijs aan voor een 'Een ritje van een kwartier op het knapste veulen uit mijn stal!'. Ik repliceerde vol afkeer dat ik echtgenoot & vader was! & dat ik liever zou sterven dan mijn waardigheid & fatsoen met een van zijn pokdalige hoeren te bezoedelen! Walker zwoer dat hij mijn 'ogen zou versieren' als ik zijn dierbare dochters nog één keer voor 'hoeren' uit zou maken. Een tandeloze garterslang merkte smalend op dat als alleen al het bezit van vrouw & kind een deugd was, 'Nou, Mijnheer Ewing, dan ben ik tien keer zo deugdzaam als u!' & een ongeziene hand goot een kroes met bier over mij uit. Ik trok mij terug voordat het vocht werd afgewisseld met een minder voegzaam projectiel.

De kerkklok riep de godvrezenden van Ocean Bay bijeen & ik haastte mij derwaarts waar Henry op mij wachtte & probeerde de laagheden te vergeten waarvan ik zojuist in mijn logement getuige was geweest. De kapel kraakte als een oude schuit & de gemeente telde nauwelijks meer leden dan de vingers van twee handen, maar geen reiziger heeft ooit in een oase van de woestijn zijn dorst met groter dankbaarheid gelest dan Henry & ik deze ochtend bij het ter kerke gaan. De lutherse stichter is tien winters terug op het kerkhof van zijn kapel ter aarde besteld & sindsdien heeft zich nog geen gewijde opvolger gemeld om het kapiteinschap over de offertafel voor zich op te eisen. Het kerkgenootschap is daardoor een 'ratjetoe' van christelijke geloofsovertuigingen. Bijbelse passages wer-

den gelezen door die helft van de gemeente die vertrouwd is met het alfabet & wij zongen mee bij enkele gezangen die op het rooster stonden. De 'hofmeester' van deze volkse kudde, ene meneer D'Arnoq, stond onder het eenvoudige kruis & drong er bij Henry & mij op aan om op gelijke wijze deel te nemen. Indachtig mijn redding tijdens de storm van afgelopen week, koos ik Lucas hfst. 8, *En zij gingen tot Hem, & wekten Hem op, zeggende: Meester, Meester, wij vergaan! & Hij, opgestaan zijnde, bestrafte den wind & de watergolven, & zij hielden op, & er werd stilte.*

Henry zegde de Achtste Psalm, met de welluidende stem van een geschoold acteur, *Gij doet hem heersen over de werken Uwer handen: Gij hebt alles onder zijn voeten gezet; Schapen & ossen, alle die; ook mede de dieren des velds. Het gevogelte des hemels, & de vissen der zee; hetgeen de paden der zeeën doorwandelt.*

De wind in de schoorsteenpijp speelde als enige organist een *Magnificat*, de woelige meeuwen brachten als enig koor een *Nunc dimittis* ten gehore, toch denk ik dat het de Schepper niet onwelgevallig is geweest. Wij leken meer op de eerste Christenen van Rome dan welke latere, met mysteriën & edelstenen omgeven geloofsgemeente ook. Er volgde een gemeenschappelijk gebed. De gemeenteleden baden *ad lib* voor het uitroeien van de aardappelziekte, genade voor de ziel van een gestorven kind, zegen op een nieuwe vissersboot &c. Henry bedankte voor de gastvrijheid die ons bezoekers door de Christenen van Chatham Isle werd betoond. Ik sloot mij bij deze gevoelens aan & bad voor Tilda, Jackson & mijn schoonvader tijdens mijn langdurige afwezigheid.

Na de dienst werden de dokter & ik heel hartelijk benaderd door een 'grote mast' onder de ouderlingen van die gemeente, een zekere heer Evans, die Henry & mij voorstelde aan zijn huisvrouw (beiden omzeilden het euvel van hun hardhorendheid door uitsluitend vragen te beantwoorden waarvan zij *meenden* dat die werden gesteld & alleen in te stemmen met antwoorden waarvan zij *meenden* dat die werden gegeven – een strategie waarvan door menig advocaat in Amerika gebruik wordt gemaakt) & hun tweelingzonen Keegan & Dyfedd. Mijnheer Evans liet weten dat hij de gewoonte had de heer D'Arnoq, onze predikant, iedere week voor het avondeten in hun nabijgelegen woning uit te nodigen omdat laatstgenoemde in Port Hutt woont, een kaap op enkele mijlen afstand. Zouden wij ons aan willen sluiten bij hun Zondagsmaal? Omdat ik Henry al had ingelicht over het Gomorra in de Musket & wij uit onze maag de roep 'Muitერი!' vernamen, maakten wij dankbaar gebruik van de vriendelijkheid van de Evansen.

De boerenhoeve van onze gastgevers, hogerop in een kronkelig, winde-

rig dal, een halve mijl van Ocean Bay vandaan, bleek een schamel gebouw, niettemin bestand tegen de onverzettelijke stormen die op nabije klippen de botten van zovele ongelukkige schepen hebben gebroken. De salon werd bewoond door een monsterachtige zwijnenkop (lijdend aan hangkaak & lui oog), door de tweelingbroeders op hun zestiende verjaardag gedood, & een somnambule staande klok (die met een marge van enkele uren afwijkt van mijn zakhorloge. De juiste tijd is dan ook een gewaardeerd importartikel uit Nieuw-Zeeland). Een inheemse landarbeider tuurde door de venster-ruit naar de gasten van zijn meester. Een havelozer *renegado* heb ik nimmer aanschouwd, maar deze kwartneger – Barnabas – was, naar de heer Evans ons bezwoer, ‘de rapste herdershond die ooit op twee benen rondgelopen heeft’. Keegan & Dyfedd zijn brave borsten, voornamelijk thuis in alles wat het schaap betreft (de familie bezit tweehonderd stuks), want geen van beiden is naar ‘Stad’ geweest (zoals Nieuw-Zeeland door de eilanders wordt genoemd) of heeft enig onderricht genoten, anders dan de Bijbellessen van hun vader, door middel waarvan zij redelijk goed hebben leren lezen & schrijven.

Mevrouw Evans sprak het dankgebed uit & ik genoot van mijn prettigste maaltijd (niet bedorven door zout, maden & gevloek) sinds mijn afscheidsdiner met Consul Bax & de Partridges in de Beaumont. De heer D’Arnoq vertelde ons over de schepen die hij tijdens zijn verblijf van tien jaar op Chatham Isle had bevoorraad & Henry onderhield ons met verhalen over patiënten, zowel aanzienlijken als nederigen van afkomst, die hij in Londen & Polynesië had welgedaan. Ik van mijn kant beschreef de vele ontberingen die deze Amerikaanse notaris had doorstaan om de Australische begunstigden van een in Californië verleden testament op te sporen. Wij spoelden ons gestoofde schapenvlees & appelbollen weg met de lichte ale die door de heer Evans voor de verkoop aan walvisvaarders wordt gebrouwen. Keegan & Dyfedd gingen weg om voor hun levende have te zorgen & Mevrouw Evans wijdde zich aan haar keukentaken. Henry vroeg of er op dit moment zendelingen op de Chathams actief waren, waarop de heer Evans & de heer D’Arnoq elkaar even aankeken & eerstgenoemde ons vertelde, ‘Nee, de Maori’s zijn er niet van gediend dat wij, *Pakeha*, hun Moriori’s door te veel beschaving bederven.’

Ik vroeg of een kwaad als ‘te *veel* beschaving’ al dan niet bestond. De heer D’Arnoq zei tegen mij, ‘Als er geen God ten westen van Kaap Hoorn bestaat, Mijnheer Ewing, wel, dan bestaat ook dat *All men created equal* uit uw grondwet niet.’ De benamingen ‘Maori’s’ & ‘Pakeha’ kende ik van het oponthoud van de Prophetess in de Bay of Islands, maar ik wilde weten wat ‘Moriiori’s’ kon beduiden. Een Doos van Pandora vol geschiedenis

werd, met een omstandige uitleg over het verval & de ondergang van de inboorlingen van Chatham, door mijn vraag geopend. We staken een pijp op. Het relaas van de heer D'Arnoq ging onafgebroken door totdat hij drie uur later, alvorens het vallen van de avond de dijkweg in duisternis zou dompelen, naar Port Hutt moest vertrekken. Zijn historisch relaas doet, naar mijn mening, niet onder voor de pen van een Defoe of een Melville & ik zal die op deze bladzijden weergeven na, zo Morpheus wil, een gezonde slaap.

Maandag, 11 November

Dageraad klam & zonder zon. De baai ziet er slijkerig uit, maar het weer is voldoende gunstig om de herstellingen aan de Prophetess doorgang te laten vinden, ik dank Neptunus. Een nieuw bovendeel van de bezaansmast wordt terwijl ik schrijf op zijn plaats getild.

Toen Henry & ik zojuist aan het ontbijt zaten verscheen de heer Evans & drong er bij mijn vriend de arts besmuikt op aan een buurvrouw bij te staan die een teruggetrokken leven leidde, een weduwe Bryden, die in een veenmoeras vol stenen van haar paard geworpen was. Mevrouw Evans was bij haar & vreest dat de weduwe in levensgevaar verkeert. Henry pakte zijn dokterstas & ging onmiddellijk op weg. (Ik bood aan om mee te gaan, maar de heer Evans vroeg mij om verschoning daar de patiënte hem had bezworen dat alleen een dokter haar hulpeloos mocht zien.) Walker, die bij deze beraadslagingen meegeluisterd had, vertelde mij dat geen lid van het mannelijk geslacht in de afgelopen twintig jaar de drempel van de weduwe had overschreden & concludeerde dat 'de frigide oude zeug op haar laatste benen moest lopen als zij zich door Dr. Kwak betasten liet'.

De herkomst van de Moriori's van 'Rekohu' (de inlandse benaming voor de Chathams) is tot op de dag van vandaag een raadsel. De heer Evans blijkt, met verwijzing naar hun haviksneuzen & grijnzende lippen, van mening dat zij afstammen van joden die uit Spanje zijn verdreven. De door de heer D'Arnoq aangehangen theorie dat de Moriori's ooit Maori's zijn geweest van wie de kano's op deze uiterst afgelegen eilanden zijn gestrand, is gebaseerd op overeenkomsten in spraakgebruik & mythologie & bezit daardoor een hoger waarschijnlijkheidsgehalte. Zeker is dat de Moriori's, na eeuwen of millennia in afzondering geleefd te hebben, een niet minder primitief bestaan leidden dan hun zwaar bezochte stamverwanten in Van Diemen's Land. Vaardigheden als navigeren & het bouwen van boten (anders dan grof gevlochten vloten die gebruikt worden om de zee-engten tussen

de eilanden over te steken) zijn in onbruik geraakt. Dat de aardbol van land & water andere landen, door andere voeten betreden, omvatte, kwam niet bij de Moriori's op. Hun taal mist zelfs een woord voor 'Ras' & 'Mori-ori's' betekent eenvoudigweg 'Mensen'. Het boerenbedrijf is nimmer uitgeoefend doordat deze eilanden pas door de eerste zoogdieren werden betreden toen walvisvaarders met opzet varkens achterlieten om daarin een handel op te zetten. De Moriori's waren in hun natuurlijke staat foerageurs die zeeoor raapten, naar langoesten doken, vogelnesten leeghaalden, robben spietsten, zeewier verzamelden & stobben & wortels uitgroeven.

De Moriori's waren tot dusverre niet meer dan een plaatselijke variant van de meestentijds in lijnwaad gehulde, met veren getooide heidenen op de laatste 'blinde vlekken' in de oceaan die nog niet geschoold zijn door de Blanke Man. Het was evenwel op grond van een unieke, vreedzame geloofsovertuiging dat Rekohu zich uitzonderlijk mocht noemen. Sinds onheugelijke tijden verkondigde de priesterkaste dat wie mensenbloed vergoot, zijn eigen *mana* doodde, zijn eer, zijn waarde, zijn aanzien & zijn ziel. Geen Moriori zou die *persona non grata* onderdak verlenen, eten geven, met hem verkeren of hem zelfs maar *zien*. Als de uitgestoten moordenaar zijn eerste winter al overleefde, werd hij meestal toch door de verschrikking van de eenzaamheid naar een trekpat op Cape Young gedreven om zich daar het leven te benemen.

Stelt u zich voor, zei de heer D'Arnoq. Tweeduizend wilden (naar schatting van de heer Evans) leggen het *Gij Zult Niet Doden* in woord & daad vast in een gesproken 'Magna Carta' om een eendracht te scheppen die in de zestig eeuwen sinds Adam van de vrucht van de Boom der Kennis heeft gegeven elders onbekend was. Oorlog was voor de Moriori's een even vreemd begrip als 'telescoop' dat is voor de Pygmeë. *Vrede*, geen hiaat tussen oorlogen maar duizenden jaren van onvergankelijke vrede, heerste op deze verafgelegen eilanden. Wie zal ontkennen dat het Oude Rekohu dichterbij Mores Utopia lag dan onze Staten van Vooruitgang die geregeerd worden door oorlogszuchtige vorsten in Versailles & Wenen, Washington & Westminster? 'Hier,' sprak de heer D'Arnoq op verheven toon, 'en hier alleen, bestond dat ontastbare fantoom, de nobele wilde, gevat in vlees & bloed!' (Henry merkte op onze terugweg naar de Musket op, 'Een ras van wilden die te achterlijk zijn om recht met een speer te gooien, zou ik niet als "nobel" willen omschrijven.')

Glas & vrede geven onder herhaalde slagen in gelijke mate blijk van breekbaarheid. De eerste slag voor de Moriori's was de Union Jack, die amper vijftig jaar geleden door Luitenant Broughton van de HMS Chatham in naam van Koning George in het grasland van Skirmish Bay werd geplant.

Drie jaar later was de ontdekking van Broughton tot Sydney doorgedrongen & waren Londense cartografen, een verzameling vrije kolonisten (onder wie de vader van Mevrouw Evans), gestrande zeelieden & 'veroordeelden die met het New South Wales Colonial Office van mening verschilden over de condities waaronder zij werden opgesloten' bezig met het verbouwen van pompoenen, uien, maïs & wortelen. Zij verkochten die, de tweede slag voor de onafhankelijkheid van de Moriori's, aan nooddriftige robbenjagers die de hoop van de inlanders op welvaart tenietdeden door de branding roze te kleuren met robbenbloed. (De heer D'Arnoq verduidelijkte de winsten met deze rekensom – één huid leverde in Canton 15 shilling op & die eerste robbenjagers vergaarden meer dan tweeduizend huiden *per boot!*) Binnen enkele jaren werden alleen nog op de verste rotsen robben aangetroffen & ook de 'robbenjagers' gingen over op het verbouwen van aardappelen & het fokken van schapen & varkens op zo grote schaal dat de Chathams nu 'De Tuin van de Stille Oceaan' worden genoemd. Deze *parvenu*-boeren ontginnen land door de struiken in brand te steken, waarna het vuur onder de turf nog vele jaren doorsmeult & in perioden van droogte aan de oppervlakte komt & dan hernieuwde rampspoed zaait.

De derde slag voor de Moriori's waren de walvisvaarders die op dat moment in aanzienlijke aantallen Ocean Bay, Waitang, Owenga & Te Whakaru aandeden voor het knippen & scheren & kalefaten van schepen & het innemen van proviand. Katten & ratten van de walvisvaarders verbreiden zich als de Plagen van Egypte & vraten de vogels op waarvan de eieren voor de Moriori's een belangrijke bron van voedsel waren. Ten vierde heeft het samenraapsel van ziekten waardoor de donkere rassen worden uitgedund zodra de Blanke beschaving in de buurt komt, de bevolkingsdichtheid van de inboorlingen nog verder uitgehold.

Toch hadden de Moriori's al deze tegenslagen kunnen doorstaan als in Nieuw-Zeeland geen berichten waren binnengekomen waarin de Chathams als een waar Kanaän werden afgeschilderd, met lagunen vol aal, met grotten die bekleed waren met schelpdieren & inwoners die niet van wapenen of vechten wisten. In de oren van de Ngati Tama & Ngati Mutunga, twee stammen van de Taranaki Te Ati Awa Maori's (de stamboom van de Maori's is, zo verzekert ons de heer D'Arnoq, wat elke tak betreft niet minder ingewikkeld dan de geslachtslijsten die zo in aanzien bij de Europese adel staan, terwijl elke jongen van dat ongeletterd ras zich toch in een wip de naam & 'rang' van de grootvader van zijn grootvader te binnen weet te brengen), beloofden deze geruchten een compensatie voor de uitgestrekte landgoederen van hun voorouders die bij de recente 'Musket-oorlogen' verloren waren gegaan. Spionnen werden uitgestuurd om de strijd lust van

de Moriori's te beproeven door het overtreden van *tapu* & het plunderen van heilige plaatsen. Deze provocaties werden door de Moriori's, zoals Onze Heer dat vraagt, met het 'toewenden van de andere wang' tegemoet getreden & de invallers bevestigden bij terugkeer in Nieuw-Zeeland de klaarblijkelijke lafheid van de Moriori's. De getatoeëerde *conquistadores* van de Maori's vonden hun eenbotige armada in Kapitein Harewood van de brik Rodney, die in de laatste maanden van 1835 bereid was om negenhonderd Maori's & zeven oorlogskano's in twee reizen te vervoeren, in guerno voor pootaardappelen, vuurwapens, varkens, een grote hoeveelheid geruwd lijnwaad & een kanon. (De heer D'Arnoq heeft Harewood vijf jaar geleden ontmoet, straatarm, in een taveerne in Bay of Islands. Hij ontkende aanvankelijk dat hij de Harewood van de Rodney was, bezwoer daarna dat hij was gedwongen de zwarten te vervoeren, maar maakte niet duidelijk hoe deze dwang op hem was uitgeoefend.)

De Rodney vertrok in november vanuit Port Nicholas, maar de heidense lading van vijfhonderd mannen, vrouwen & kinderen – gedurende de tocht van zes dagen dicht opeengepakt in het ruim – waadde in drek & braaksel door zeeziekte, was vrijwel geheel verstoken van drinkwater & ging in zo'n staat van uitputting in Whangatete Inlet aan wal dat zelfs de Moriori's *als zij hadden gewild* hun krijgshaftige broeders hadden kunnen doden. De Goede Samaritanen verkozen in plaats daarvan de verschraalde rijkdommen van Rekohu met hen te delen, liever dan hun *mana* door bloedvergieten teniet te doen & zij hielpen de zieke & stervende Maori's weer op de been. 'De Maori's waren al eerder naar Rekohu gekomen,' verduidelijkte de heer D'Arnoq, 'maar toen weer weggegaan, zodat de Moriori's ervan uitgingen dat de kolonisten hen ook nu weer met rust zouden laten.'

Die edelmoedigheid van de Moriori's werd beloond toen Kpt. Harewood met andermaal vierhonderd Maori's uit Nieuw-Zeeland aan kwam varen. Met *takahi*, een ritueel van de Maori's dat als 'Land Betreden om Land te Bezitten' kan worden aangeduid, maakten de vreemdelingen nu hun aanspraken op Chatham duidelijk. Het Oude Rekohu werd dienovereenkomstig verdeeld & de Moriori's kregen te horen dat zij voortaan slaven van de Maori's waren. Toen enkele tientallen inboorlingen begin December protesteerden werden zij pardoes met tomahawks gedood. De Maori's betoonden zich in de 'duistere kunst van het koloniseren' vlotte leerlingen van de Engelsen.

In een lagune aan de oostzijde van Chatham Isle ligt Te Whanga, een uitgestrekt zoutmoeras, een binnenzee welhaast, dat echter bij hoogwater via de 'lippen' van die lagune bij Te Awapatiki door de oceaan bevrucht wordt. Veertien jaar terug hebben de Moriori's op die heilige grond een

stamberaad gehouden. Het heeft drie dagen geduurd, het doel was een antwoord op deze vraag: Zou ook het vergieten van Maoribloed iemands *mana* tenietdoen? Jonge mannen voerden aan dat het credo van Vrede geen betrekking had op vreemde kannibalen van wie hun voorouders nooit hadden gehoord. De Moriori's moesten doden of gedood worden. Ouderen drongen op verzoening aan, want als de Moriori's met hun land ook hun *mana* bleven bewaren, zouden hun goden & voorouders het volk van kwaad verlossen. 'Omarm je vijand,' drongen de ouderen aan, 'om te voorkomen dat hij je slaat.' ('Omarm je vijand,' schamperde Henry, 'om zijn dolk te voelen kietelen aan je nieren.')

De ouderen wonnen, maar het maakte weinig uit. 'Bij het ontbreken van een overwicht in aantal,' zo zei de heer D'Arnoq, 'behalen de Maori's voordeel door als eersten zo hard mogelijk toe te slaan, zoals vele ongelukkige Britten & Fransen vanuit hun graf kunnen getuigen.' De Moriorimannen liepen bij de terugkeer van hun stamberaad in een hinderlaag & er volgde een nacht van onvoorstelbare gruwelen, met slachtingen, in de brand gestoken dorpen, plunderingen, mannen & vrouwen die op de stranden in rijen werden geïmpaleerd, kinderen die zich schuilhielden in grotten maar door jachthonden werden opgespoord & aan stukken gereten. Enkele aanvoerders dachten aan later & vermoordden slechts voldoende mensen om de rest door angst te onderwerpen. Andere aanvoerders waren minder terughoudend. Vijftig Moriori's werden op het strand van Waitangi onthoofd, gefileerd, in vlasbladeren gewikkeld en vervolgens in een grote aardoven met bataten gebakken. Nog niet de helft van alle Moriori's die de laatste zonsondergang van het Oude Rekohu beleefden, heeft de zon van de Maori's zien rijzen. ('Nu zijn er nog geen honderd volbloed-Moriori's over,' zei de heer D'Arnoq treurig. 'Jaren geleden zijn zij op *papier* door de Britse kroon van het slavenjuk verlost, maar van papier trekken de Maori's zich niets aan. We zijn een week varen van het Governor's House verwijderd & Hare Majesteit houdt op Chatham geen garnizoen aan.')

Ik vroeg waarom de Maori's bij dat bloedbad niet door de Blanken tot staan zijn gebracht.

De heer Evans was inmiddels ontwaakt & niet half zo doof als ik dacht. 'Hebt u strijders van de Maori's wel eens razend van bloeddorst gezien, Mijnheer Ewing?'

Ik zei dat dat niet het geval was.

'Maar u hebt haaien wel eens razend van bloeddorst gezien?'

Ik zei van wel.

'Komt in de buurt. Stelt u zich een bloedend kalf voor dat om zich heen trapt in ondiep water, vergeven van haaien. Wat moet je doen – uit het wa-